

Vergaderjaar 1985–1986

18872

Verlening van een eenmalige uitkering met het oog op de inkomenssituatie van zelfstandigen die alleen dan wel te zamen met een of meer anderen over niet meer dan een minimuminkomen beschikken

Nr. 4

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 27 augustus 1986

1. INLEIDING

Op 1 september a.s. zal een nieuwe regeling Eenmalige uitkering zelfstandigen 1985 (EUZ 1985) in werking treden. Deze regeling is de pendant van de uitkering 1985 aan de echte minima bij Wet van 3 juli 1985 (Stb. 417), net zoals de EUZ 1982 tot en met de EUZ 1984 dat waren van de eenmalige uitkeringen over die jaren aan de echte minima.

Bij de «vertaling» van de uitkering 1985 aan de echte minima naar de EUZ 1985 zijn dezelfde uitgangspunten gehanteerd als bij het uitwerken van de EUZ 1984.

In deze brief geef ik, mede namens de minister van Landbouw en Visserij en de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, een toelichting op de in de Staatscourant gepubliceerde regeling. Deze toelichting beperkt zich tot de punten waar de EUZ 1985 afwijkt van de regeling van het jaar daarvoor. Voor de tekst van de regeling verwijs ik naar de bijlage.

Tevens is in deze brief een rapportage opgenomen over de uitvoering van de EUZ 1984. Deze gaat aan de toelichting op de regeling vooraf.

2. RAPPORTAGE OVER DE EUZ 1984

2.1. Inleiding

Deze rapportage is gebaseerd op de administratie van de aanvragen en van de beslissingen daarop door de Stichting Coördinatie Dienstverleningscentra Kleinbedrijf (SCDK) en de Stichting tot Uitvoering van Landbouwmaatregelen (STULM). Hierin zijn niet opgenomen de wijzigingen die nog in gegevens zijn opgetreden na controle achteraf van de juistheid van de beslissing door met name vergelijking met de gegevens van de belastingdienst.

Daarnaast is een deel van de beroepen die zijn ingesteld tegen de beslissing van de uitvoerende organisaties nog in behandeling. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) zal een statistische rapportage uitbrengen over de aanvragers van de EUZ 1984. Een statistische rapportage van het CBS over de EUZ 1983 is het afgelopen voorjaar verschenen¹.

2.2. Bereik van de regeling

In totaal hebben 73 408 zelfstandigen een uitkering aangevraagd. Bij de SCDK kwamen 43 133 aanvragen binnen, bij de STULM 30 275. Aan 64 989 zelfstandigen is een uitkering verstrekt.

Het aantal aanvragen is in vergelijking met het voorgaande jaar nagenoeg constant gebleven, maar het aantal toekenningen liet een stijging van ongeveer 2500 zien².

Over 1984 zijn nog geen gegevens over inkomens van huishoudens bekend op basis waarvan een schatting gemaakt zou kunnen worden over de omvang van de doelgroep van de regeling. De conclusie in de brief van 30 augustus 1985 was dat van de totale doelgroep (geschat op basis van gegevens over 1982) 55 à 60 procent een uitkering heeft ontvangen.

Het CBS heeft aangekondigd dat er in de loop van dit jaar nog informatie beschikbaar zal komen over de resultaten van de vergelijking van hun statistische rapportage over de EUZ 1983 met gegevens uit de Personele inkomensverdeling 1983.

2.3. Enkele kenmerken van de ontvangers van de EUZ 1984

Onderstaande cijfers gelden voor de zelfstandigen in de agrarische sector (waaronder hier mede begrepen de visserij) en de overige sectoren (hier aangeduid als het midden- en kleinbedrijf) te zamen. Waar met betrekking tot een bepaalde categorie zelfstandigen geen of andersoortige gegevens beschikbaar zijn, is dit aangegeven.

Hulp van intermediair

Een groot deel van de zelfstandigen liet hun aanvraag verzorgen door hun boekhouder of accountant (de zogenaamde intermediair). Op ongeveer tachtig procent van de aanvraagformulieren van zelfstandigen uit het midden- en kleinbedrijf (MKB) was de naam van de intermediair ingevuld. Dit stemt overeen met het bekende beeld uit verschillende onderzoeken, namelijk dat zelfstandigen hun administratie grotendeels uitbesteden.

Verlies uit onderneming

Wat het totale inkomen (het zogenaamde EUZ-inkomen) betreft kon worden geconstateerd dat 14% van alle aanvragers een negatief inkomen had. Een verlies uit onderneming kwam in een groter aantal gevallen voor. In het midden- en kleinbedrijf bedroeg het percentage ontvangers met verlies uit onderneming 17, in de agrarische sector bedroeg dit zelfs 24.

Bijna 75% van de zelfstandigen uit het midden- en kleinbedrijf aan wie de EUZ 84 werd toegekend, genoot naast hun inkomsten uit zelfstandige arbeid ook neveninkomsten (inkomen uit arbeid of sociale verzekering en overig inkomen uit bijvoorbeeld rente, effecten en dergelijke).

Hoogte van de uitkering

De hoogte van de uitkering bedroeg gemiddeld f 779. Door de opbouw van de uitkering, een basisbedrag en daarboven onder bepaalde voorwaarden een huurtoeslag, een kindertoeslag en een meerjarigentoeslag kon de hoogte van de toegekende uitkeringen sterk uiteenlopen. Van de uitkeringen lag circa 38% tussen f 600 en f 800 en circa 32% boven f 800.

In 56% van de gevallen werd bovenop de basisuitkering een kindertoeslag verleend.

Een meerjarigentoeslag werd verleend in 55% van de gevallen. De huurtoeslag werd verleend aan 0,6% van de gerechtigden in de agrarische sector en in 7,6% van die in het MKB.

¹ CBS, Onderzoek huishoudens van zelfstandigen met eenmalige uitkering 1983, Den Haag 1986.

² In de brief van 30 augustus 1985 stond per abuis een aantal aanvragen van de uitkering 1983 van 66 068 vermeld. De lichte stijging die toen ten opzichte van de EUZ 1982 werd geconstateerd, had toen in feite niet plaatsgevonden.

Huishouding

84% van de ontvangers gaf op gehuwd of samenwonend te zijn (deze laatste categorie bedroeg 1,9%), 15% van de ontvangers was alleenstaand en 1,2% was het hoofd van een één-oudergezin.

Leeftijd

10% van de aanvragers viel in de leeftijdsklasse tot dertig jaar. 65% van de aanvragers had een leeftijd tussen 30 en 55 jaar, 25% was ouder dan 55 jaar, waarvan 1% ouder dan 65 jaar.

Regio

In onderstaande tabel is voor de agrarische sector en voor het midden- en kleinbedrijf aangegeven, uit welke provincies de ontvangers van de EUZ 1984 afkomstig zijn.

Provincie	Aandeel in procenten	
	Agrarische sector	mkb
Friesland	7,3	5,5
Groningen	4,4	2,9
Drenthe	6,5	4,1
Overijssel	13,4	8,1
Gelderland	21,6	13,4
Utrecht	3,6	4,2
Noord-Holland	6,5	14,4
Zuid-Holland	10,4	16,2
Zeeland	2,9	3,5
Noord-Brabant	15,8	14,5
Limburg	6,6	7,8

Bedrijfstak

Binnen de agrarische sector is de verdeling van de aanvragers over de bedrijfstakken bekend. In onderstaande tabel staan de aantallen. Ter vergelijking zijn de aantallen van 1982 en 1983 opgenomen. In de tuinbouw viel opnieuw een afname van het aantal toegekende uitkeringen waar te nemen; in 1984 deed zich ook een daling voor in het gemengde bedrijf, terwijl het aantal uitkeringen aan zelfstandige vissers verder afnam.

Bedrijfstak	1984	1983	1982
Akkerbouw	1 927	2 096	2 117
Tuinbouw	4 366	5 517	7 430
Veehouderij	14 577	14 673	14 357
Gemengd	6 690	7 505	6 352
Visserij	147	259	343

2.4. Toekenning en afwijzing

Een deel van de aanvragers dient tevergeefs een aanvraag in. Bij de SCDK werd 13 procent van de aanvragen afgewezen. Bij de STULM bedroeg dat percentage 8. Bij beide stichtingen is dat iets minder dan voor de EUZ 1983, toen de percentages één procentpunt hoger lagen. In onderstaande tabel is aangegeven op welke redenen de aanvragen worden afgewezen. Bij elke afwijzing is steeds volstaan met het vaststellen van één afwijzingsreden.

Reden afwijzing aanvraag	Percentage		
	Agr. sector	mkb	totaal
Te hoog inkomen	2,8	5,0	4,1
Inkomen uit andere bron dan eigen onderneming en eigen woning boven minimumniveau	2,8	2,0	2,3
Ouder dan 65 jaar	0,2	0,1	0,2
Zelfstandige arbeid bijkomstige bron van inkomsten	0,3	0,4	0,3
Geen zelfstandige	0,1	0,2	0,1
Onvolledige, onjuiste, of geen gegevens ingezonden	0,6	3,6	2,3
Niet in Nederland wonend	—	0,0	0,0
Reeds eerder eenmalige uitkering aangevraagd/ontvangen	0,3	0,8	0,6
Geen eigen huishouding	0,0	0,1	0,1
Te laat ingediend	1,0	1,4	1,2
Overleden	0,0	—	0,0
Totaal	8,1	13,4	11,3

Evenals het vorige jaar worden de belangrijkste redenen van afwijzing gevormd door een te hoog EUZ-inkomen, het niet of onjuist reageren op een verzoek om ontbrekende informatie of een toelichting of bewijsstuk bij reeds verstrekte informatie (vooral zelfstandigen uit het MKB) en de uitsluiting van personen die uit andere bron dan eigen onderneming en eigen woning (dus bij voorbeeld met arbeidsloon, rente of uitkering) reeds een minimuminkomen verdienen.

Tot op het moment van schrijven is in ruim 600 gevallen beroep aangetekend tegen het niet toekennen van een uitkering.

2.5. Kosten EUZ 1984

Een overzicht van de gemaakte kosten levert het volgende beeld op:

	Bedragen x f 1 miljoen
Bedrag uitkeringen	
— agrarische sector en de visserij	21,3
— midden- en kleinbedrijf en overige sector	28,4
	49,7
Uitvoeringskosten	4,8
Publiciteitskosten	0,9
Totale kosten	55,4

De uitvoeringskosten per aanvraag bedroegen dit jaar ongeveer f 65.

Over 1983 werd nog f 37,3 miljoen uitgekeerd, zodat het totaal uitgekeerde bedrag met ruim f 12 miljoen steeg. De stijging is vooral het gevolg van de invoering van de meerjarigtoeslag.

2.6. De uitvoering

2.6.1. Voorlichting en publiciteit

Aan de UEZ 1984 werd op een aantal manieren bekendheid gegeven:

- publikatie van de regeling in de Staatscourant;
- persbericht van het Ministerie van Economische Zaken (en diensten-gevolg berichten in vele dagbladen);

- advertentie in dagbladen en vakbladen aan het begin van de regeling;
- toezending van een folder aan alle bij de Kamer van Koophandel of het Landbouwschap ingeschreven zelfstandigen;
- een uitgebreide toelichting bij het aanvraagformulier;
- informatie bij de RDK's en SCDK en bij de districtbureauhouders van de STULM;
- een mededeling over de EUZ 1984 op het aanvraagformulier van de uitkering 1984 aan de echte minima (niet-zelfstandigen);
- een informatiemap voor intermediairs.

2.6.2. *De verwerking van de aanvragen*

De verwerking van de aanvragen vond op nagenoeg dezelfde wijze plaats als in de voorafgaande regelingen.

Hoewel de regeling niet minder ingewikkeld was dan de EUZ 1983 kon gelukkig toch worden geconstateerd, dat een groter deel van de aanvraagformulieren bij indiening volledig en juist was ingevuld en voorzien van alle vereiste bewijsstukken en bijlagen. Nadat de SCDK voor de EUZ 1983 nog in ongeveer 50% van de gevallen na de ontvangst van een aanvraagformulier een verzoek om de juiste gegevens moest versturen, daalde dit percentage voor de EUZ 1984 tot 26. Teleurstellend is wel dat in 32% van de gevallen een herinnering nodig is om antwoord op het verzoek te krijgen. De herinnering leidt uiteindelijk in 64% van de gevallen nog tot een positieve beslissing. Bij de STULM onttrekt een en ander zich aan de waarneming door de decentrale uitvoering van de regeling.

2.6.3. *Begeleidingsgroep*

Tijdens de uitvoering functioneerde een begeleidingsgroep die regelmatig bijeenkwam onder voorzitterschap van het Ministerie van Economische Zaken. In deze groep werden problemen en oplossingen besproken, de voortgang van de uitvoering bewaakt en richtlijnen verstrekt aan de uitvoeringsorganen voor het interpreteren van de regeling. Op deze wijze werd ervoor gezorgd dat de uitvoering door de SCDK en de STULM zoveel mogelijk uniform verliep.

2.6.4. *Controle*

Steekproefsgewijs, zowel gericht als niet gericht, wordt door de SCDK en de STULM bij de belastingdienst gecontroleerd of de opgegeven inkomens juist zijn. Bij gemeentelijke sociale diensten wordt via een gerichte steekproef gecontroleerd of men daar reeds over 1984 een eenmalige uitkering had ontvangen krachtens de regeling voor de overige echte minima.

Voor de EUZ 1984 is deze controle nog gaande. Uit de controles met betrekking tot de EUZ 1982 en de EUZ 1983 blijkt, dat het aantal ten onrechte gedane uitkeringen slechts enkele procenten bedraagt.

Ten slotte worden de bestanden van de SCDK en de STULM met elkaar vergeleken om dubbele aanvragen op te sporen.

3. DE EENMALIGE UITKERING ZELFSTANDIGEN 1985

3.1. Inleiding

De EUZ 1985 sluit aan op de Wet van 3 juli 1985 (Staatsblad 417), waarin de uitkering 1985 aan de echte minima wordt geregeld. Daarnaast zijn de bepalingen van de EUZ 1984 zoveel mogelijk overgenomen.

Het aantal aanvragen van een eenmalige uitkering zal dit jaar aanzienlijk lager zijn dan in de voorafgaande jaren. Dat komt omdat de regeling, in

navolging van de genoemde Wet, beperkt blijft tot de zogenaamde meerjarige echte minima.

Gegevens over het aantal meerjarige echte minima bij zelfstandigen zijn niet beschikbaar. Voor de uitvoering van de regeling wordt als maximum-raming uitgegaan van een aantal aanvragen van 50 000 (30 000 via de SCDK/RDK's en 20 000 via de STULM).

3.2. Meerjarige echte minima

In aansluiting op de Wet van 3 juli 1985 is de EUZ 1985 alleen bestemd voor zelfstandigen die over 1984 ook reeds een eenmalige uitkering ontvingen.

Een aanvullende regeling, die door staatssecretaris De Graaf is getroffen ten behoeve van personen die over 1984 geen eenmalige uitkering hebben ontvangen maar daarop wel recht zouden hebben gehad als deze zou zijn aangevraagd (Stcrt. 1985, 243) is niet in de regeling voor zelfstandigen verwerkt. Deze aanvulling heb ik achterwege gelaten omdat ik verwacht dat het aantal zelfstandigen dat door de een of andere vorm van nalatigheid geen EUZ 1984 heeft ontvangen, minimaal zal zijn. Immers voor zulk een nalatigheid is weinig gelegenheid geweest: de eenmalige uitkeringsregeling voor zelfstandigen kent een veel langere aanvraagtermijn dan de eenmalige uitkering voor werknemers en uitkeringsgerechtigden, en aan de EUZ 1984 is destijds een ruime publiciteit gegeven, waaronder zelfs de toezending van een folder aan alle bij de Kamer van Koophandel of het Landbouwschap ingeschreven zelfstandigen. Bovendien werd ten tijde van de EUZ 1984 reeds publiciteit en uitvoering gegeven aan de eenmalige uitkering 1985, zodat de gevolgen van het niet aanvragen van een EUZ 1984 voor de rechten op een eenmalige uitkering over 1985 reeds duidelijk konden zijn.

3.3. Vormgeving van de regeling

De eenmalige uitkering bestaat uit een basisuitkering, waarvan de hoogte afhankelijk is van de omvang en samenstelling van de huishouding, en uit een aantal toeslagen. Voor gehuwde en samenwonende zelfstandigen bedraagt de basisuitkering f 510, voor ongehuwde zelfstandigen met een of meer kinderen f 460 en voor alleenstaande ongehuwde zelfstandigen f 355.

Aan deze basisuitkering is voor iedere gerechtigde een toeslag toegevoegd, enerzijds wegens de zeer koude winter 1984/1985 en anderzijds wegens een ongunstiger koopkrachtontwikkeling dan aanvankelijk was voorzien.

De hoogte van deze toeslag bedraagt voor gerechtigden met kinderen f 175, voor gehuwde en samenwonende zelfstandigen zonder kinderen f 150 en voor alleenstaande ongehuwde zelfstandigen f 105.

Daarnaast is er een aantal toeslagen, waarop alleen onder bepaalde voorwaarden recht bestaat. De basisuitkering wordt verhoogd met een zogenaamde kindertoeslag van f 60 per telkind waarvoor kinderbijslag ingevolge de Algemene Kinderbijslagwet werd ontvangen. Een extra toeslag, de zogenaamd toeslag voor driejarige echte minima, bestaat nog eens voor de zelfstandigen, die over het jaar 1984 een meerjarigtoeslag ontvingen. De toeslag voor driejarige echte minima bestaat net als de meerjarigtoeslag in de EUZ 1983 uit een aantal onderdelen, te weten een bedrag afhankelijk van het type huishouding (f 145 voor gehuwden en samenwonenden, f 130 voor alleenstaanden met kinderen, f 100 voor alleenstaanden) en een bedrag van f 100 per telkind waarvoor kinderbijslag werd ontvangen. De huurtoeslag is vervallen.

Om voor een uitkering in aanmerking te komen moet het EUZ-inkomen van de zelfstandige gelijk zijn aan of minder bedragen dan het voor hem geldende minimumniveau dat in de regeling is vastgelegd (tot een

beperkt bedrag daarboven kan recht bestaan op een gedeeltelijke uitkering). Het EUZ-inkomen van de zelfstandige is gelijk aan zijn onzuiver inkomen (indien hij gehuwd of samenwonend is: aan het onzuiver inkomen van de zelfstandige en van zijn of haar partner te zamen), waarop eventueel in mindering zijn gebracht de persoonlijke verplichtingen jegens duurzaam gescheiden levende dan wel gewezen echtgenoten. Voor de verschillende typen huishoudingen bestaan onderscheiden minimumniveaus, die alle zijn vastgesteld op basis van de netto bijstands-uitkering in 1984, vermeerderd met de premies voor een ziektekostenverzekering en een verzekering tegen inkomensderving bij ziekte, met de premies volksverzekeringen en met inkomstenbelasting.

De EUZ 1985 treedt op 1 september a.s. in werking. Vanaf dat moment zijn aanvraagformulieren verkrijgbaar en kan een aanvraag worden ingediend. De aanvraagtermijn loopt door tot en met 31 maart 1987. Ten opzichte van eerdere regelingen is de termijn met een maand verlengd. Hierdoor wordt meer dan in het verleden de gelegenheid geboden om na het klaarmaken van de aangifte inkomstenbelasting, hetgeen conform de Uitstelregeling Belastingconsulenten jaarlijks uiterlijk op de 28ste februari van het tweede jaar na afloop van het belastingjaar dient te geschieden, op basis van de dan beschikbaar gekomen inkomensgegevens een aanvraag in te dienen.

3.4. Uitvoering van de regeling

Gezien de gunstige ervaringen met de uitvoering door SCDK, RDK's en STULM in het verleden is er geen aanleiding geweest om in de verwerking, controle en inhoudelijke beoordeling van de aanvragen, noch in de wijze van betaalbaarstelling van de uitkering verandering aan te brengen.

Wegens de inperking van de doelgroep tot personen die over 1984 ook reeds een eenmalige uitkering ontvingen ligt in de publicitaire inspanning het accent zwaarder dan in voorgaande jaren op de toezending van folders.

3.5. Kosten van de regeling

De hoogte van de uitkering kan door de diverse voorwaardelijke toeslagen sterk variëren. Uitgaande van een aantal toekenningen van 46 000 (op het eerder genoemde aantal aanvragers van 50 000) en een gemiddelde uitkering van f 875 wordt het totaal uit te keren bedrag geschat op f 40,3 mln.

De kosten van de uitvoering door SCDK en STULM zullen naar verwachting f 4,3 mln. bedragen. Voor de publiciteit wordt f 0,4 mln. uitgetrokken.

3.6. Evaluatie en verslaglegging

Gedurende de looptijd van de EUZ 1985 zal indien nodig aan de hand van ervaringen en eventuele problemen bijsturing en afstemming van de toepassing en uitvoering van de regeling door de SCDK en STULM plaatsvinden.

Achteraf zal verantwoording worden afgelegd over de uitvoering van de regeling.

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
A. J. Evenhuis